

Do malebného údolí prostoupeného hustými lesy, pastvinami a meandrující Vltavou je zasazena jedna z nejvýznamnějších sakrálních památek Jihočeského kraje – klášter Zlatá Koruna. Klášter (a stejnojmenná obec) se nachází přibližně 8 km severovýchodně od Českého Krumlova. V roce 2013 slaví významné výročí, 750 let od svého založení. Pro návštěvníky je zde připravena řada zajímavých akcí. Ať již si z nabytého programu vyberete výstavu, koncert, divadelní představení, zláká vás klasická či večerní prohlídka, klášter si vaši pozornost jistě zaslouží. Významné jubileum je vhodnou příležitostí připomenout si radostnou i pohnutou historii klášterního objektu.

Klášter Zlatá Koruna

Kláster Zlatá Koruna

Historie kláštera

Kláster Zlatá Koruna byl založen roku 1263 českým králem Přemyslem Otakarem II. Pohnutky, které jej k tomuto kroku vedly, můžeme označit za zbožné a světské (politické). Klášter měl sloužit z pohledu krále jako tzv. nárazníkové pásmo bránců rozpínavosti mocného rodu Vítkovců, kterému patřilo nedaleké krumlovské panství. Král proto pozval z rakouských zemí řád Cisterciáků, kteří byli proslulí nejen svojí vzdělaností a propracovanou řeholní spiritualitou, ale také velmi dobrými znalostmi a dovednostmi v oblasti správy a vedení hospodářství.

Kromě zmíněných pragmatických důvodů se k založení klášterního konventu váže také legenda. Podle ní měl král Přemysl Otakar II. před důležitou bitvou u Kressenbrunn roku 1260 slíbit Bohu, že v případě svého vítězství nad uherským králem Bélou IV. nechá založit klášter (legendu o založení kláštera demonstuje rozsáhlá freska v předšní opatské rezidence, kterou mohou návštěvníci obdivovat v rámci prohlídkové trasy). Nově založenému klášteru král poté daroval (mimo rozsáhlého pozemkového věna) také vzácnou relikvii, trn z Kristovy koruny. Odtud původní název kláštera Svatá trnová koruna (*Sancta Spinea Corona*). Přívěsko „zlatá“ získal až později díky rozsáhlému bohatství a majetku. Ke králi se posléze z hlediska štědrých darů připojila také místní šlechta, což podnítilo rozkvět kláštera ve 14. století.

Husitské války a politicky velmi nestabilní doba znamenaly pro klášter nejen úpadek, ale také značnou fyzickou destrukci. Husité klášter zapálili a pobořili. Klášterních statků se poté lstí zmocnili Rožmberkové. Až do poloviny 17. století klášter zůstal ve velmi neutěšeném stavu. Nová naděje svítla s příchodem opatů Bernarda Pachmanna a Matěje Ungara, díky kterým se na konci 17. století Zlatá Koruna stala vzorovým klášterem českomoravské cisterciácké provincie. Komplexní rozvoj a rozmach zažil klášter díky posledním opatovi Bohumíru Bylanskému (1724 - 1788) a ve 2. pol. 18. století se stal dobře fungující duchovní, vzdělávací, sociální i hospodářskou institucí. Avšak ani zlatokorunskému klášteru se nevyhnul josefínský výnos z roku 1785. Rakouský císař Josef II. ho svým dekretem zrušil. Majetek kláštera byl postupně rozprodáván. Jan, kníže ze Schwarzenbergu zakoupil klášterní prostory pro hospodářský provoz. Negativní vliv na stav a vzhled celého objektu měly kartonážní závody a textilní výroba. Ve 2. pol. 19. století však skutečnou devastaci budov způsobily slévárny a strojírna. Až na nátlak občanských spolků bylo hospodářské využití objektu před 1. světovou válkou zastaveno. Klášter byl Schwarzenbergům následně zkonfiskován a na základě tzv. zákona Lex Schwarzenberg přešel v roce 1948 do vlastnictví československého státu.

V letech 1979 až 2000 byl pod správou Státní vědecké knihovny v Českých Budějovicích.

V roce 1995 byl klášter Zlatá Koruna prohlášen za národní kulturní památku a požívá nejvyšší stupeň památkové ochrany. Nyní je ve správě Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

Architektura kláštera

Kláster byl vystaven na ostrohu nad řekou Vltavou, která jej ze tří stran obtéká. Jako první duchovní stavba byla v gotickém slohu vystavěna kaple Andělů strážných pocházející ze 13. století, ve které byl původně uchovávan trn z Kristovy trnové koruny. Na ni navazuje tzv. Malý konvent. Ve 14. století byl klášter rozšířen o budovu Velkého konventu a kostela (trojlodní bazilika s příčnou lodí). Ten disponuje skutečně monumentálními rozměry a jeho velkorysý prostor návštěvníky vždy překvapí. Ve Velkém konventu zanechal svůj pomyslný otisk i Michal Parlář (bratr Petra Parláře). Autorství jedné z nejkrásnějších rozet v Čechách (netypicky umístěna v příčné lodi kostela) je připisováno právě jemu.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie a k němu přiléhající Velký konvent nejsou orientovány směrem na východ (jak je obvyklé), nýbrž směřují k severní světové straně. Nejedná se o stavitelovu jízlivost, ale nutnost přizpůsobit architekturu kláštera vodnímu toku.

Při popisu klášterního areálu nezapomeňme na hospodářské zázemí. V době

největšího rozkvětu kláštera mu patřily např. tři pivovary, vinice, rozsáhlé polnosti atd. Pro potřeby kláštera sloužil i hospic, solnice či mlýn. Díky hospodářským výnosům byl klášter soběstačný. Právě v této době jej zastihuje Josefské nařízení...

Zlatá Koruna a současnost

Dnes je klášter zájemcům zpřístupněn od dubna do října a k dispozici jsou dvě základní prohlídkové trasy. První prohlídkový okruh vás zavede do míst, kde na vás dýchne historie. Můžete navštívit Malý konvent. Dále vaše kroky zamíří do unikátní patrové kaple Andělů strážných, aby vás dále vedly do budovy Velkého konventu, který byl srdcem kláštera. Na závěr vás ohromí rozsáhlost kostela Nanebevzetí Panny Marie, který je největším svého druhu v Jižních Čechách. Nejen, že se seznámíte s historií cisterciáckého řádu v českých zemích a na Zlaté Koruně, ale bude vám poodhaleno i tajemství

každodenního života mnichů. Na závěr prohlídky pochopíte, jak bylo v praxi uplatňováno heslo sv. Benedikta, podle kterého cisterciáci žili: „*Ora et labora*“ (modli se a pracuj).

Součástí druhého prohlídkového okruhu je výstava, jež mapuje literární dění na jihu Čech a na česko-rakousko-německém pomezí od středověku do současnosti.

I přes bolestivé zásahy, které klášter za staletí od svého založení utrpěl, je pokládán za jeden z nejcennějších sakrálních komplexů gotické architektury ve střední Evropě. Je to místo uchováající si i dnes svébytnou atmosféru chráněnou hlubokým údolím řeky Vltavy.

Klášter Zlatá Koruna nabízí návštěvníkům bohatou historii, architektonické skvosty, kulturní prožitky, ale i možnost rozjímání a duchovní intimity. Vše podtrhuje okolní krajina a oslovuje tak každého návštěvníka, který do kláštera Zlatá Koruna zavítá.

■ PhDr. Mirka Kubatová Pitrová, Ph.D.
PhDr. Martin Kubata

Použité zdroje:

Gaži, Martin a kol. (2007).

Klášter Zlatá Koruna: dějiny, památky, lidé.

České Budějovice:

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích.

Špínar, Jindřich (1997).

Knihovna kláštera cisterciáků ve Zlaté Koruně.

České Budějovice:

Státní vědecká knihovna v Českých Budějovicích.

[Http://www.klasterekzlatakoruna.eu](http://www.klasterekzlatakoruna.eu).